

Бүлэг 4

ГАДААД СЕКТОР

4.1. Гадаад худалдаа

4.2. Төлбөрийн тэнцэл, гадаад өр

4. ГАДААД СЕКТОР

ТОЙМ

Зэсийн баяжмал, төмрийн хүдэр зэрэг уул уурхайн голлох бүтээгдэхүүний экспортын биет хэмжээ өмнөх оны мөн үеийн түвшинд хадгалагдсан нь үйлдвэрлэлийн тогтвортой байдлыг харуулж байна. Гэсэн хэдий ч дэлхийн эдийн засгийн тодорхойгүй байдал түүхэн дээд түвшинд хүрч, эрэлт буурсны улмаас нүүрсний үнэ огцом унасан нь экспортын орлогод голлох сөрөг нөлөө үзүүлэв. Нөгөө талаар дотоодын эрэлт саарснаар импортын өсөлт хязгаарлагдмал байв. Гэсэн хэдий ч экспортын орлогын бууралт илүү хүчтэй байсан тул урсгал дансны алдагдал тэлж, төлбөрийн тэнцэлд дарамт нэмэгдлээ.

4.1. Гадаад худалдаа

63. Гадаад худалдааны тэнцэл ашигтай гарсан хэдий ч худалдааны эргэлт өмнөх оны мөн үеэс буурлаа. Монгол Улс 2025 оны гуравдугаар улирлын байдлаар дэлхийн 154 улстай худалдаа хийж, худалдааны тэнцэл 2.2 тэрбум ам.долларын ашигтай гарсан хэдий ч нийт бараа эргэлт 19.2 тэрбум ам.доллар болж, өмнөх оны мөн үеэс 5.6 хувиар буурлаа.

64. Экспортын орлогын өсөлт саарлаа. 2025 оны эхний гурван улирлын байдлаар Монгол Улсын экспорт 10.7 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 9.1 хувиар буурсан байна. Энэ бууралтад олон улсын зах зээл дээрх нүүрсний үнийн уналт болон алтны экспортын биет хэмжээ буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Цаашид экспортын голлох бүтээгдэхүүний биет хэмжээ өндөр түвшинд тогтвортой хадгалагдах төлөвтэй байгаа хэдий ч зэсийн баяжмалаас бусад голлох бүтээгдэхүүний хилийн үнэ гадаад орчны нөлөөгөөр буурахаар хүлээгдэж байна.

65. Нүүрсний экспортын биет хэмжээ нэмэгдсэн хэдий ч гадаад орчноос шалтгаалан хилийн үнэ буурлаа. БНХАУ-ын коксжих нүүрсний олборлолт нэмэгдсэнээс гадна гангийн томоохон үйлдвэрүүд коксжих нүүрсний татан авалтаа удаашруулсан нь манай улсын нүүрсний экспортод сөргөөр нөлөөллөө. Үүний үр дүнд 2025 оны эхний гурван улирлын байдлаар

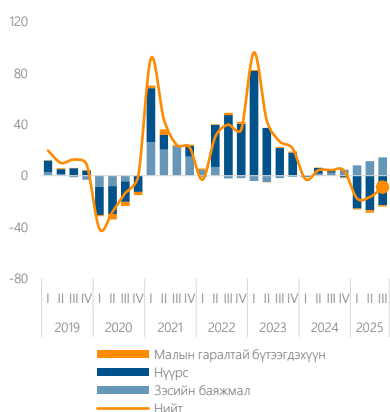
нүүрсний экспорт 62.6 сая тоннд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 2.3 хувиар нэмэгдсэн хэдий ч хилийн үнэ өмнөх оны мөн үеэс 40 хувиар буурлаа. Улмаар нүүрсний экспортын орлого 44 хувиар буурч, нийт экспортын өсөлтөд сөрөг нөлөө үзүүлээ. Цаашид, гадаад орчин дэх нүүрсний эрэлт тогтвортой байж биет хэмжээ нэмэгдэх хэдий ч хилийн үнэ сэргэх төлөвгүй байна.

66. Зэсийн баяжмал, төмрийн хүдрийн экспортын хэмжээ нэмэгдлээ. 2025 оны эхний гурван улирлын байдлаар зэсийн баяжмалын экспорт 1,647 мянган тоннд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 38 хувиар, төмрийн хүдрийн экспорт 6,485 мянган тоннд хүрч өмнөх оны мөн үеэс 18 хувиар тус тус өссөн байна. Энэхүү өсөлт нь олборлолт нэмэгдсэн болон дэлхийн зах зээл дэх зэсийн эрэлт өндөр түвшинд хадгалагдаж байгаагаас шалтгааллаа. Цаашид зэсийн баяжмал болон төмрийн хүдрийн олборлолт тогтвортой нэмэгдэх төлөвтэй бөгөөд цэвэр зэсийн дэлхийн зах зээл дэх үнэ өсөх хандлагатай байна.

67. Экспортын хоригоос шалтгаалан зарим малын гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт буурлаа. Улирлын нөлөөгөөр 2025 оны эхний хагас жилийн байдлаар ноолуурын экспорт өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 36 хувиар буурсан байна. Мөн боловсруулах үйлдвэрлэлийн идэвх

Зураг 4.1. Экспорт

1. Экспортын жилийн өсөлт (нэгж хувь)

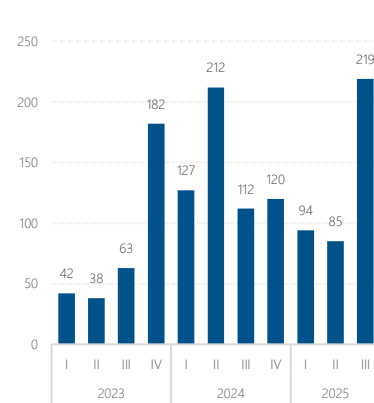
Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар

2. Экспортын голлох бүтээгдэхүүний биет хэмжээ

Бүтээгдэхүүн	2024.09	2025.09	Өсөлт
Зэсийн баяжмал /мян.тонн/	1,186	1,647	38%
Нүүрс /сая тонн/	61.2	62.6	2.3%
Алт /кг/	9.0	6.8	-25%
Төмрийн хүдэр /мян.тонн/	5,461	6,485	18%
Газрын тос /мян. баррель/	3,100	2,679	-14%

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар

3. Уул уурхайн бирж дээр амжилттай болсон арилжааны тоо

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар

сул байсантай холбоотойгоор арьс ширний экспорт 45 хувиар тус тус буурчээ.

68. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны идэвх суларлаа. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр 2025 оны эхний гурван улирлын байдлаар 12.5 сая тонн нүүрсийг 851 сая ам.доллороор, 4,152 мянган тонн төмрийн хүдэр, баяжмалыг 257 сая ам.доллороор, 31.7 мянган тонн зэсийн баяжмалыг 70 сая ам.доллороор тус тус арилжаалаад байна. 2024 оны гуравдугаар улирлаас эхлэн арилжааны идэвх тасралтгүй буурсаар 2025 оны хоёрдугаар улиралд 85 арилжаа болж буураад байсан. Харин Засгийн газраас экспортын нэмэгдүүлэхтэй холбоотой (шигтгээ..) арга хэмжээ хэрэгжүүлсэнтэй холбоотойгоор 2025 оны 3 дугаар улирлаас уул уурхайн биржийн арилжаа буцаад сэргэж эхэллээ.

69. Импортын эрэлт суларлаа. 2024 онд эдийн засгийн идэвхжил өндөр байж, өрхийн орлого, зээл олголт нэмэгдсэнээр иргэд, аж ахуй нэгжийн худалдан авах чадвар сайжирч импортын бараа, бүтээгдэхүүний урсгал өндөр байв. Харин 2025 оны 3 дугаар улиралд импорт өмнөх оны мөн үеэс 74 сая ам.доллар буюу 0.9 хувиар буурч, импортын эрэлт сулав.

70. Импортын жилийн өөрчлөлтийг барааны бүлгээр авч үзвэл: нийт импортын өсөлтөд хэрэглээний бүтээгдэхүүн 1.5 нэгж хувийн эерэг нөлөө үзүүлсэн бол, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай машин механик тоног төхөөрөмж, барилгын материал -0.9 нэгж хувь, аж үйлдвэрийн орц -1.4 нэгж хувийн сөрөг нөлөөг үзүүлсэн байна.

71. Хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт өндөр хэвээр байна. Хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт 3.1 тэрбум ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 4 хувиар өсөв. Уг өсөлтөд суудлын автомашин болон хүнсний бүтээгдэхүүний

импорт голлох нөлөөг үзүүллээ. 2025 оны 3 дугаар улирлын байдлаар өрхийн хүнсний хэрэглээ нэмэгдэж, хүнсний бүтээгдэхүүний импорт 5.5 хувиар өслөө. Харин суудлын машины импорт 2025 оны эхний хагас жилд ихээхэн өсөлттэй байсны нөлөөгөөр 3 дугаар улиралд 861 сая ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 7 хувиар өслөө. 2025 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн 10-аас дээш жилийн насжилттай тээврийн хэрэгсэлд шинээр улсын дугаар олгохгүй байхаар шийдвэрлэсэнтэй холбоотойгоор оны эхний хагаст суудлын машины импорт нэмэгдсэн. Харин суудлын автомашины цэвэр импорт 3 дугаар улиралд 199 сая ам.доллар байсан нь өмнөх оны мөн үеэс 43 хувиар бага байна. Үүнд нэг талаас нийслэлд хуучин машинд дугаар олгохгүй байх шийдвэр мөрдөгдөж эхэлсэн, нөгөө талаас 2024 оны 3 дугаар улиралд суудлын автомашины импорт 2 дахин нэмэгдэж байсан тул суурийн нөлөө өндөр байв⁷.

72. Төслүүдийн бүтээн байгуулалтын ажил эрчимжиж, барилгын материалын импорт өслөө. 2025 оны 3 дугаар улирлын байдлаар барилгын материалын импорт 1,132 сая ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 10 хувиар өссөн байна. Мөн Эрдэнэбүрэн УЦС, Газрын тосны үйлдвэр, Сэлбэ дэд төв, Туулийн хурдны зам зэрэг томоохон төслүүдийн бүтээн байгуулалтын нөлөөгөөр оны эцэст ч барилгын материалын импортын өсөлт өндөр хадгалагдахаар байна.

73. Худалдааны гол түнш орнуудын бараа, бүтээгдэхүүний үнийн өсөлт саарснаар импортын барааны зардал бага түвшинд байв. Импортын үнийн дүнгийн индекс 100 хувь буюу өмнөх оны мөн үеэс 3.2 хувиар буурсан байна. Худалдааны гол түнш орнуудын үнийн өсөлт саарснаар импортын барааны үнийн өсөлт саарлаа. Тухайлбал, манай улсын нийт импортын 40 хувийг бүрдүүлж буй БНХАУ-ын инфляц 2025

⁷ НИТХ-ын 2024 оны 18 дугаар тогтоолоор Нийслэлд олгох тээврийн хэрэгслийн улсын бүртгэлийн дугаарын дээд хязгаарыг 730,000 байхаар тогтоосон. Үүнтэй холбоотойгоор суудлын

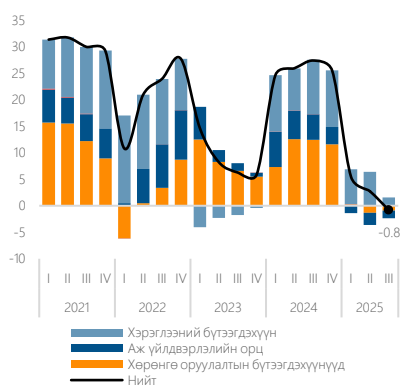
автомашин импорт 2024 оны 3 дугаар улиралд 90 хувиар огцом нэмэгдэж 347 сая ам.долларт хүрч байв. Улмаар 2024 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдөр Улаанбаатар хотод олгох тээврийн хэрэгслийн дугаарын дээд хязгаарт хүрсэн.

оны 3 дугаар улиралд -0.2 хувь байв. Харин нийт импортын 24 хувийг бүрдүүлж буй ОХУ-ын инфляц 2025 оны 3 дугаар улиралд 8.3 хувь байгаа ч тус улсаас импортолж буй бүтээгдэхүүний 21 хувийг АИ-92 автобензин, 47 хувийг дизелийн түлш бүрдүүлж байгаа бөгөөд дээрх нефтийн бүтээгдэхүүний үнийн өсөлт бага байна. Тухайлбал ОХУ-ын Роснефть компанитай

2022 онд байгуулсан хэлэлцээрийн дагуу АИ-92 шатахууныг тогтвортой үнээр худалдан авч байгаа бөгөөд харин ОХУ-ны дизелийн түлшний үнэ буурч байгаа нь импортын барааны үнийн өсөлт бага байхад нөлөөллөө.

Зураг 4.2. Импорт

1.Импортын жилийн өсөлт (нэгж хувь)

Шигтгээ 4. Засгийн газрын 2025 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрийн 51 дугаар тогтоол

2025 оны эхний хагас жилийн байдлаар Монгол Улсын экспортын орлого 6.6 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 16.5 хувиар, нүүрсний экспортын биет хэмжээ 37.9 сая тоннд хүрч өмнөх оны мөн үеэс 6.8 хувиар тус тус буурав. Түүнчлэн, уул уурхайн бүтээгдэхүүний бирж дэх нүүрсний арилжаа 2025 оны эхний хагас жилийн байдлаар 2.4 сая тонн болж өмнөх оны мөн үеэс 6 дахин буураад байв.

Энэхүү нөхцөл байдлыг харгалзан уул уурхай болон бусад салбарын экспортыг нэмэгдүүлэх, салбар дундын зохицуулалт хийх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 2025 оны 7 дугаар сарын 21-ын өдөр Ерөнхий сайдын 41 дугаар захирамжаар байгууллаа. Тус ажлын хэсгээс “Экспортыг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 51 дугаар тогтоолыг Засгийн газарт танилцуулан 2025 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдөр баталсан.

Тус тогтоолын экспортод үзүүлэх үр нөлөө:

Засгийн газрын 51 дүгээр тогтоолын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэв. Үүнд:

- Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр арилжаалсан нүүрс тээвэрлэх жолоочтой тээврийн хэрэгслийг Гашуунсухайт боомт дахь Автомат удирдлагатай чингэлэг тээврийн терминалын ухаалаг гарцаар нэвтрүүлж эхлэв.
- Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр арилжаалах эрчим хүчний нүүрсний үнийг зах зээлийн үнийн индексийн хөдөлгөөнд нийцүүлэн өөрчлөх боломжийг олгох зорилгоор холбогдох журмын өөрчлөлтийг хийв.
- Гаалийн төв лабораторид нүүрсний дээжийг 48 цагийн дотор шинжилж, хариу гардаг тогтолцоог бий болгов.
- ✓ Хилээр нэвтрэх уул уурхайн экспортын бүтээгдэхүүн, тээврийн хэрэгслийн гаалийн бүрдүүлэлтийн мэдээлэл, манифестийг нөхөн бичих, хянах, бүртгэх, дамжуулах үе шатыг бүрэн цахимжуулав. Тээврийн жолоочоос цаасан баримт материалыг шаардахгүй, шалгахгүй болов.

Дээрх арга хэмжээний үр дүнд Монгол Улс 2025 оны эхний хагас жилд 6.6 тэрбум ам.долларын экспорт хийж, сарын дундаж экспорт 1.1 тэрбум ам.доллар байсан бол 7–11 дүгээр сард 7.2 тэрбум ам.долларын бараа, үйлчилгээ экспортолж, сарын дундаж экспорт 1.4 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх хагас жилтэй харьцуулахад ойролцоогоор 30 хувиар өсөв. Улмаар 2025 оны эхний 11 сарын байдлаар нийт экспортын хэмжээ 13.7 тэрбум ам.долларт хүрч, оны эцэст 15.6 тэрбум ам.долларт хүрэх төлөвтэй байна.

- Мөн уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржээр арилжаалсан нүүрсний хэмжээ 2025 оны эхний хагас жилд 2.3 сая тонн болж буурсан байсан бол цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлсний дараа 7–11 дүгээр сард 16.9 сая тонн болж, 7 дахин нэмэгдэв. Түүнчлэн биржээр арилжаалагдаж буй нүүрсний үнийн өсөлт 2025 оны эхний 7 сард 3.2 хувь болж саарсан байсан бол 2025 оны 8–11 дүгээр сарын хугацаанд 8.4 хувь болж өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 4.3. Экспортын голлох үзүүлэлтүүд

4.2. Төлбөрийн тэнцэл, гадаад өр

74. Үйлчилгээний болон анхдагч орлогын дансны тэнцэл сайжирч урсгал дансны алдагдал агшлаа. Энэ оны эхний 3 улиралд бараа, үйлчилгээний импорт агшиж, үйлчилгээний болон анхдагч орлогын дансны алдагдал өмнөх оны мөн үеэс буурлаа. Мөн оны эхний хасагт огцом буурч байсан барааны экспорт сайжирч 10.3 тэрбум ам.долларт хүрснээр урсгал дансны алдагдал 1.6 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 8 хувиар буурлаа.

75. Тээврийн болон барилгын үйлчилгээний алдагдал буурсан нь нийт үйлчилгээний дансны тэнцэл сайжрахад голлон нөлөөллөө. Үйлчилгээний дансны алдагдал 2025 оны эхний 3 улирлын байдлаар 2.1 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 239 сая ам.доллараар буурлаа. Үйлчилгээний дансны алдагдлын 36 хувь буюу 0.7 тэрбум ам.долларыг аялал жуулчлалын үйлчилгээ, 23 хувь буюу 0.5 тэрбум ам.долларыг бизнесийн бусад үйлчилгээ, 20 хувь буюу 0.4 тэрбум ам.долларыг тээврийн үйлчилгээний алдагдал бүрдүүлж байна. Оны эхний 3 улирлын байдлаар өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад ачаа тээврийн үйлчилгээний зардал 67 сая ам.доллараар буурч, нөгөө талаас орлого 156 сая ам.доллараар өссөнөөр тээврийн үйлчилгээний алдагдал өмнөх оны мөн үеэс 223 сая ам.доллараар буюу 35 хувиар буурсан үзүүлэлттэй гарлаа. Мөн өмнөх оны мөн үед 160 сая ам.доллар байсан барилга, угсралтын үйлчилгээний зардал 65 сая ам.долларт хүрч буурсан нь нийт үйлчилгээний дансны алдагдал буурахад эергээр нөлөөллөө.

76. Аялал жуулчлалын үйлчилгээний алдагдал өмнөх оны мөн үеэс нэмэгдлээ. Нийт аялал жуулчлалын үйлчилгээний дансны алдагдал 741 сая ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 7 хувиар нэмэгдлээ. Үүнд, 2025 оны эхний 3 улирлын байдлаар эмчилгээтэй холбоотой аяллын үйлчилгээний зардал өмнөх оны мөн үеэс 77 сая ам.доллараар буюу 47 хувиар

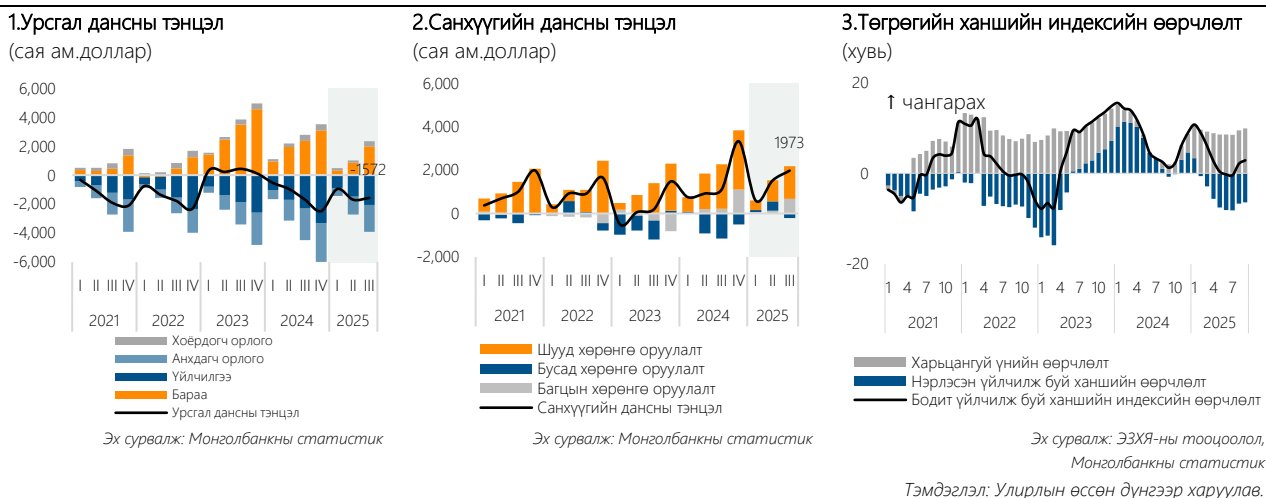
буурсан бол боловсролын үйлчилгээний төлбөр 79 сая ам.доллараар, бусад хувийн аяллын зардал 131 сая ам.доллараар тус тус өссөн нь нөлөөллөө. Улсын хилээр орсон жуулчдын тоо 2025 оны эхний 3 улиралд 687 мянгад хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 93 мянгаар буюу 15 хувиар өссөн ба үүнд БНХАУ-ын жуулчид 43 мянгаар, ОХУ-ын жуулчид 9.4 мянгаар, Япон улсын жуулчид 8.3 мянгаар тус тус нэмэгджээ. Харин жуулчлалын зорилгоор гадаадад зорчсон Монгол иргэдийн тоо 2025 оны эхний 3 улиралд 299 мянгад хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 67 мянгаар буюу 29 хувиар өссөн байна.

77. Бэлэн мөнгө ба харилцах дансны тэнцэл сайжирч, санхүүгийн дансны ашиг өмнөх оны мөн үеэс нэмэгдлээ. Санхүүгийн дансны ашиг 2025 оны эхний 3 улирлын байдлаар 2.0 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 0.9 тэрбум ам.доллараар нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Үүнд өмнөх оны эхний хагаст төв банк своп хэлцлийн 0.6 тэрбум ам.долларын төлбөрийг гүйцэтгэсэнтэй холбоотойгоор бэлэн мөнгө ба харилцах дансны гарах урсгал өндөр байсан суурийн нөлөө голлон нөлөөллөө.

78. Шууд хөрөнгө оруулалтын орох урсгал буурлаа. Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын нийт орох урсгал 2025 оны эхний 3 улиралд 2,350 сая ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 24 хувиар буюу 746 сая ам.доллараар буурлаа. Нийт шууд хөрөнгө оруулалтын бууралтад уул уурхайн салбарын шууд хөрөнгө оруулалт 1,744 сая ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 788 сая ам.доллараар буюу 31 хувиар буурсан нь голлон нөлөөллөө. Мөн мэргэжлийн, шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагааны шууд хөрөнгө оруулалт өмнөх оны мөн үеэс 43 сая ам.доллараар, худалдааны салбарын шууд хөрөнгө оруулалт 4 сая ам.доллараар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна. Харин санхүү болон даатгалын үйл ажиллагааны шууд хөрөнгө оруулалт 87 сая ам.доллараар, удирдлагын

болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааны хөрөнгө оруулалт 34 сая ам.доллараар тус тус өссөн байна.

Зураг 4.4. Урсгал болон санхүүгийн дансны тэнцэл, төгрөгийн ханш

79. Гадаад валютын нөөц нэмэгдэж төгрөгийн ам.доллартой харьцах ханш чангарлаа. Гадаад валютын улсын нөөц 2025 оны 3 дугаар улирлын эцэст 5,875 сая ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 1,212 сая ам.доллараар, өмнөх улирлаас 668 сая ам.доллараар тус тус өслөө. Ингэснээр энэ оны эхний хагаст 160 төгрөгөөр огцом суларч байсан төгрөгийн ам.доллартой харьцах албан ханш 2025 оны эхний 3 улирлын эцэст 3,593 төгрөгт хүрч тогтворжлоо. Худалдааны түнш орнуудын валютаар жигнэсэн төгрөгийн нэрлэсэн үйлчилж буй ханшийн индекс 2025 оны эхний 3 улирлын эцэст өмнөх оны мөн үеэс 6.4 хувиар суларсан бол үнийн өөрчлөлтийн нөлөөг хассан бодит ханшийн индекс өмнөх оны мөн үеэс 5.5 чангарсан байна.

80. Нийт эдийн засгийн хадгаламж буурснаар урсгал дансны алдагдал тэллээ. Урсгал дансны тэнцлийг тухайн улсын нийт хадгаламж болон хөрөнгө оруулалтын зөрүүгээр мөн тайлбарладаг. Сүүлийн 10 жилийг авч үзвэл манай улсын хөрөнгө оруулалтын хэрэгцээ хадгаламжаас давж, 2023 оноос бусад онд урсгал данс алдагдалтай байсан. Сүүлийн 4 улирлын нийлбэрээр тооцсон урсгал дансны алдагдал 2025 оны эхний 3 улирлын эцэст ДНБ-

ий 11.1 хувьтай тэнцэж, өмнөх оны мөн үеэс 9 нэгж хувиар нэмэгдлээ. Үүнд хэрэглээний өсөлтөөс үүдэлтэйгээр хадгаламж өмнөх оны мөн үеэс 0.9 нэгж хувиар буурч, нөгөө талаас хөрөнгө оруулалт 2.2 нэгж хувиар өссөн нь нөлөөллөө. Нийт эдийн засгийг төр болон хувийн хэвшилд хуваан харвал, Засгийн газар болон хувийн хэвшлийн хадгаламжийн бууралт хөрөнгө оруулалтын өсөлтөөс давсан үзүүлэлттэй байна.

81. Гадаад хөрөнгө оруулалтын позиц сул хэвээр байна. Гадаад улсад байршиж буй Монгол Улсын эзэмшлийн санхүүгийн хөрөнгө болон Монгол Улс бусад улсад төлөх үүрэг бүхий өр төлбөрийн зөрүүг харуулдаг гадаад хөрөнгө оруулалтын цэвэр позиц 2025 оны эхний 3 улирлын эцэст -45.7 тэрбум ам.долларт хүрч, ДНБ-ий -190 хувьтай тэнцэж байна. 2025 оны эхний 3 улирлын байдлаар Монгол Улсад байршиж буй гадаад улсын эзэмшлийн санхүүгийн хөрөнгийн дүн 57.5 тэрбум ам.долларт хүрсэн нь гадаад улсад байршиж буй Монгол Улсын эзэмшлийн санхүүгийн хөрөнгөөс 4.8 дахин их байна. Гадаад улсын эзэмшлийн санхүүгийн хөрөнгийн 61 хувь буюу 35.1 тэрбум ам.доллар нь шууд хөрөнгө оруулалт, 25 хувь

буюу 14.5 тэрбум ам.доллар нь зээл байна. Харин гадаад улсад байршиж буй Монгол Улсын эзэмшлийн санхүүгийн хөрөнгийн 49 хувь буюу 5.9 тэрбум ам.доллар нь нөөц хөрөнгө байна.

82. Төрийн болон хувийн хэвшлийн гадаад өрийн үлдэгдэл өслөө. Монгол Улсын нийт гадаад өрийн үлдэгдэл 2025 оны 3 дугаар улирлын эцэст 40.4 тэрбум ам.доллар болж, өмнөх улирлын эцсээс 0.8 тэрбум ам.доллараар буюу 2.0 хувиар өслөө. Сектороор харвал, өмнөх улирлаас төв банкны гадаад өр 145 сая ам.доллараар, Засгийн газрын гадаад өр 67 сая ам.доллараар буурсан бол хадгаламжийн байгууллагын гадаад өр 307 сая ам.доллараар, бусад хувийн хэвшлийн гадаад өр 443 сая ам.доллараар тус тус өссөн байна.

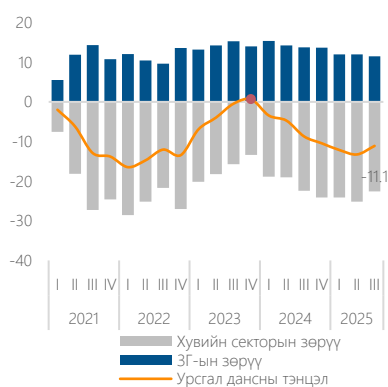
83. Хувийн хэвшлийн гадаад өрийн үлдэгдлийн өсөлтийн дийлэнхийг санхүү болон уул уурхайн салбар бүрдүүлээ. Хувийн хэвшлийн гадаад өрийн үлдэгдлийн өсөлтийн 64 хувь буюу 669 сая ам.долларыг санхүү болон даатгалын салбар, 37 хувь буюу 379 сая ам.долларыг уул уурхайн салбар бүрдүүлсэн байна. Бусад салбаруудын хувьд, удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа, тээвэр, мэдээлэл, холбоо салбаруудын гадаад өрийн үлдэгдэл өмнөх улирлаас өссөн бол боловсруулах, эрчим хүч, үл хөдлөх хөрөнгө зэрэг салбаруудын гадаад өрийн үлдэгдэл буурсан үзүүлэлттэй байна.

84. Улсын нийт гадаад өрийн дийлэнхийг шууд хөрөнгө оруулалт болон зээл бүрдүүлж байна. Улсын нийт гадаад өрийн үлдэгдлийн 45 хувь буюу 18.3 тэрбум ам.доллар нь шууд хөрөнгө оруулалттай компанийн өглөг, 36 хувь буюу 14.5 тэрбум ам.доллар нь зээл, 11 хувь буюу 4.5 тэрбум ам.доллар нь бонд байна. Тэр дундаа, зээлийн үлдэгдлийн 45 хувь нь Засгийн газар болон төв банкны зээл, 55 хувь нь хувийн хэвшлийн зээл байна.

85. Гадаад өрийн динамик ханш, урсгал дансны тэнцлийн шокуудад эмзэг байна. ДНБ-д харьцуулсан гадаад өрийн хэмжээ ханшийн өөрчлөлт, урсгал дансны тэнцлийн шокуудад эмзэг байна. Суурь төсөөлөлтэй харьцуулахад дунд хугацаанд гадаад өр болон ДНБ-ий харьцаа урсгал дансны үндсэн тэнцэл 1 стандарт хазайлтаар буурахад 10.2 нэгж хувиар, төгрөгийн ханш 10 хувиар сулрахад 18.3 нэгж хувиар тус тус өсөхөөр байна.

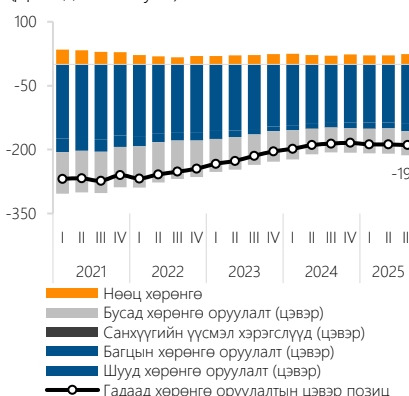
Зураг 4.5. Урсгал данс, гадаад хөрөнгө оруулалтын позиц, гадаад өр

1. Урсгал дансны тэнцэл (ДНБ-д эзлэх хувь)

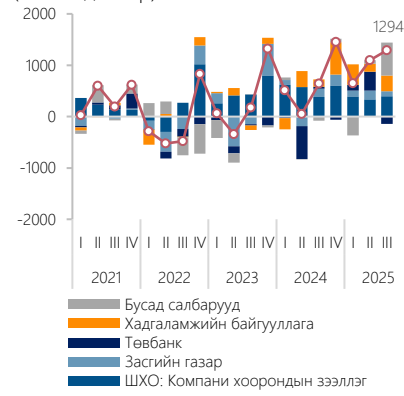
Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол, Монголбанкны статистик

2. Гадаад хөрөнгө оруулалтын цэвэр позиц (ДНБ-д эзлэх хувь)

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол, Монголбанкны статистик

3. Гадаад өрийн улирлын өөрчлөлт (сая ам.доллар)

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол, Монголбанкны статистик

Тэмдэглэл: ДНБ-д эзлэх хувийг 4 улирлын нийлбэрээр тооцож.

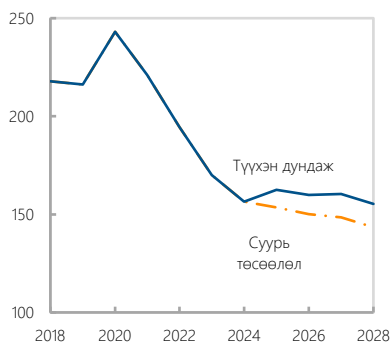
Хүснэгт 4.1. Гадаад өрийн тогтвортой байдал

ГАДААД ӨР												
(өөрөөр тэмдэглээгүй бол ДНБ-д эзлэх хувиар)												
	Гүйцэтгэл							Төсөөлөл				Өр тогтворжуулах урсгал дансны үндсэн тэнцэл
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Гадаад өр: Суурь төсөөлөл	217.9	216.1	243.1	221.1	194.4	170.1	156.5	162.4	159.9	160.4	155.3	-10.5
Гадаад өрийн өөрчлөлт	-21.5	-1.7	26.9	-21.9	-26.7	-24.3	-13.6	5.9	-2.5	0.5	-5.1	
Өр үүсгэх урсгалууд	-20.9	-8.4	14.9	-25.2	-11.4	-32.2	-17.6	2.4	-5.5	-3.9	-6.2	
Урсгал дансны алдагдал, хүүгийн төлбөрийг хассанаар	7.7	5.5	-4.9	5.6	4.9	-10.9	-1.3	3.3	1.8	2.8	4.6	
Өрийн бус хөрөнгийн цэвэр орох урсгал (-)	-6.9	-7.8	-4.6	-7.6	-0.8	-1.2	-2.0	-1.4	-1.3	-1.2	-1.1	
Өрийн автомат динамик 1/	-21.8	-6.0	24.4	-23.2	-15.6	-20.1	-14.3	0.6	-6.0	-5.5	-9.7	
Нэрлэсэн хүүгийн түвшний нөлөө	9.0	9.7	10.0	8.2	8.5	10.3	10.5	10.0	9.1	8.4	7.0	
Бодит ДНБ-ий өсөлтийн нөлөө	-16.2	-11.3	10.5	-3.5	-9.9	-12.2	-7.4	-8.1	-8.5	-9.2	-9.3	
Үнэ, валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	-14.7	-4.5	3.9	-27.9	-14.2	-18.2	-17.3	-1.3	-6.6	-4.6	-7.5	
Бусад	-0.6	6.6	12.1	3.2	-15.3	7.9	4.0	3.5	2.9	4.4	1.2	
Гадаад өр-экспорт харьцаа (хувь)	374.5	364.8	423.3	377.7	303.4	223.0	228.2	255.1	246.6	257.9	264.7	
Гадаад өр: Гол хувьсагчид түүхэн дундаж түвшинд байх үед 2/								153.6	150.1	148.4	143.4	-6.6
								түүхэн дундаж	стандарт хазайлт			
Бодит ДНБ-ий өсөлт (хувь)	7.7	5.6	-4.6	1.6	5.0	7.4	5.1	3.8	3.7			
Нэрлэсэн гадаад хүү (хувь)	4.3	4.8	4.3	3.9	4.3	6.3	7.2	4.8	1.1			
Экспортын өсөлт (ам.доллараарх, хувь)	12.8	9.7	-9.1	17.1	22.8	41.1	5.3	11.4	16.1			
Импортын өсөлт (ам.доллараарх, хувь)	37.5	3.1	-20.6	26.1	30.9	11.8	21.3	10.6	20.9			
Урсгал дансны тэнцэл, хүүгийн төлбөр хассанаар	-7.7	-5.5	4.9	-5.6	-4.9	10.9	1.3	-0.4	5.7			
Өрийн бус хөрөнгийн цэвэр орох урсгал	6.9	7.8	4.6	7.6	0.8	1.2	2.0	3.5	3.9			

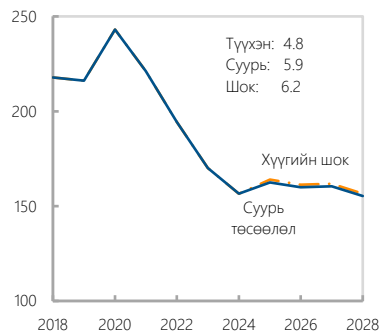
1/ДНБ, гадаад өрийн хүү, ханш зэрэг үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлтөөс шалтгаалах гадаад өрийн хэлбэлзэл

2/Гол хувьсагчид буюу урсгал дансны үндсэн тэнцэл, өрийн бус хөрөнгийн цэвэр орох урсгал, бодит ДНБ-ий жилийн өөрчлөлт, ДНБ-ий дефлятор, нэрлэсэн гадаад хүүний үзүүлэлтүүд сүүлийн 10 жилийн түүхэн дундажтай тэнцүү байхаар тооцов.

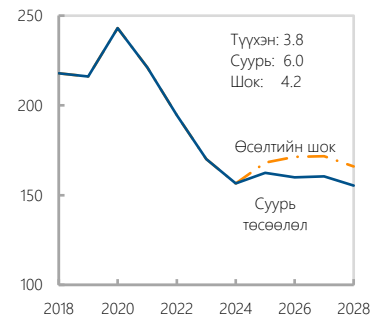
1. Суурь болон түүхэн дундаж хувилбар

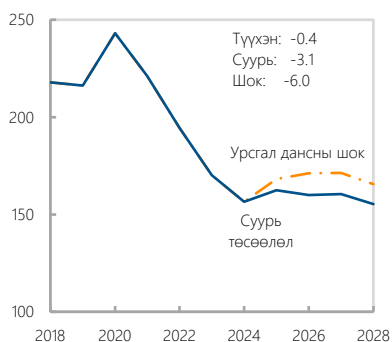
2. Хүүгийн шок

3. ДНБ-ий өсөлтийн шок

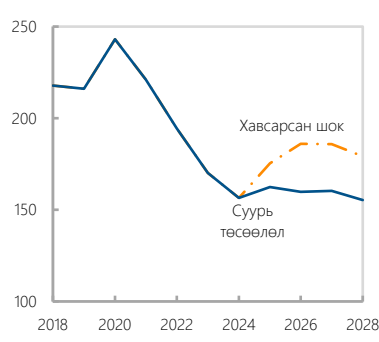

4. Урсгал дансны үндсэн тэнцлийн шок

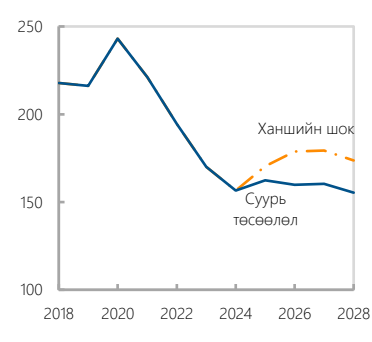

5. Хавсарсан шок

(хүү, урсгал данс, ДНБ-ий өсөлт)

6. Ханшийн шок

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол

Тэмдэглэл: Түүхэн дундаж, стандарт хазайлтыг сүүлийн 10 жилийн үзүүлэлтээр тооцов. Урсгал данс, ДНБ-ий өсөлтийн шокийг 1 стандарт хазайлтаар, хүүгийн шокийг суурь түвшнээс 1 нэгж хувиар өсөхөөр, ханшийн шокийг 10 хувийн сулралтаар 2025-2026 оны хувьд тус тус тооцов.